

Elevkår, vadå?

Alla elever i skolan tillhör skolans elevkår, på samma sätt som att alla lärare i skolan tillhör skolans lärarkår. Genom en elevkår har eleverna ett representativt organ för att försvara elevernas fri- och rättigheter, representera eleverna i beslutsfattande i skolan och ordna olika evenemang och händelser. Elevkåren är alltså en slags benämning på alla elever som grupp, och ett verktyg för deras påverkan.

Varför elevkårsverksamhet?

Alla elever borde ha lagstadgad rätt att tillhöra en elevkår, anser FSS, men för tillfället gäller det bara för andra stadiet. En elevkår är nödvändig därför att:

Bara en elev vet hur det är att vara en elev.

Skolan är elevernas likväl som lärarnas arbetsplats och är också den plats där man tillbringar större delen av sin barndom, där man formas som människa, lär sig för livet och knyter vänskapsband. Skolan finns i första hand till för eleverna, så det är inte acceptabelt att beslut som fattas om elevernas skola och utbildningssystem, fattas utan elevernas medverkan. Genom en elevkår kan eleverna välja representanter som sitter med på lärarmöten, direktionsmöten och andra möten där avgörande beslut fattas.

Elevkåren vakar över elevernas rättigheter.

Varje elev har rätt att bli behandlad med respekt, få en god och kvalitativ utbildning, bedömas rättvist och få stöd och handledning. Du kan läsa mer om elevens rättigheter HÄR. Genom elevkåren kan eleverna stå upp tillsammans mot orättvisor, mobbning, diskriminering, kränkande behandling eller om elevernas rättigheter trampas på.

Elevkåren höjer trivseln i skolan

Elevkårsverksamhet är ett effektivt medel för mer elevmakt och –inflytande i skolan, och följaktligen, en skola där eleverna kan trivas. Genom elevkåren har eleverna ett organ genom vilken de kan organisera sig, föra sin talan, uttrycka missnöje, framföra idéer och förändringsförslag, ge stöd åt varandra och själv göra skolan till det de vill att den skall vara. Har eleverna makt att påverka kan de höja trivseln i skolan.

Varför är elevkåren nödvändig i din skola?

Eleverna i skolan kan genom sitt gemensamma organ, elevkåren, samlas och fatta beslut om hur man skall fungera, vad man tycker i en viss fråga eller vad man vill ändra på i skolan. En enskild person kan inte säga att ”elevkåren tycker så och så” eftersom elevkåren består av alla elever, utan enbart då alla elever i skolan kallats till Elevkårens möte där man tillsammans kommit fram till vad man tycker, kan man säga att det är elevkårens linje.

Eftersom det hela tiden uppkommer saker som bör diskuteras eller beslutas om, vore det opraktiskt att samla alla elever till möte vid varje sådant tillfälle. Därför väljer elevkåren ofta en styrelse för sig. Denna får i uppdrag att representera elevkåren mellan de stora elevkårsmötena då alla är samlade, och verkställa de beslut som fattats samt fatta nya beslut i linje med elevkårens andra beslut.

Elevkårsstyrelsens vara eller icke vara

Elevkåren måste samlas för att kunna fatta beslut och många elevkårer väljer att träffas åtminstone en gång per år. Då bestämmer de vad elevkåren skall syssla med och ta sig an under det kommande året. De flesta elevkårer brukar under detta årliga möte, årsmötet, välja representanter för sig som får i uppgift att verkställa de beslut som elevkåren fattar på årsmötet.

En elevkårsstyrelse är alltså en slags förlängning av elevkåren, bestående av elever som valts att representera de andra eleverna, alltså en elevkår-i-miniatyr men som verkar enligt de beslut som resten av elevkåren fattat.

Det finns olika sätt att bygga upp en elevkårsstyrelse på. Styrelsen kan bestå av en representant per klass, som röstats fram på ett klassmöte. Man kan också samla hela skolan och ha ett val där alla får ställa upp, och sedan rösta fram ett visst antal elever. Om elevkårsstyrelsen skall kunna utföra sin uppgift, måste den ses som en självklar del av skolan och beslutsfattandet där. Det betyder att styrelsen måste få hålla möten så ofta och så länge som det behövs, kanske till och med på lektionstid.

Eftersom elevkårsstyrelsen representerar alla skolans elever, är det viktigt att eleverna känner förtroende för styrelsen, att de vet vad som är på gång och vågar komma fram och säga vad de tycker och tänker. Hur man än väljer att organisera sig som elevkår, kan det vara bra för de elever som är mest aktiva och engagerade i elevkåren att ibland fundera på om elevkårsarbetet verkligen reflekterar alla elevers vilja och önskemål. Följande tips kan också vara till hjälp för bredare elevmedverkan i elevkårsarbetet:

- Påminn eleverna om varför elevkåren och -styrelsen finns
- Samla alla elever då större beslut skall fattas
- Gör det möjligt för alla elever att komma med idéer och önskemål mellan årsmötena och reagera på dem när de dyker upp.
- Det gäller att vara lyhörd och ha ögon och öron öppna för vad som sker i skolan och huruvida elevernas rättigheter respekteras, så att man kan reagera i tid då något sker.
- Gör elevkårens och -styrelsens arbete synligt

Det finns för- och nackdelar med att välja en elevkårsstyrelse som agerar ”elevkår” under resten av året och dessa presenteras nedan. Genom att våga tänka utanför ramarna för den traditionella elevkårsmodellen kan man hitta nya sätt att verka på, som kanske är mer inkluderande och engagerar fler. Se längre ner för tips och idéer.

Varför elevkårsstyrelse?

- **Det är effektivare**
Elevkårsstyrelsen kan samlas med kortare varsel än hela elevkåren. Eftersom beslut skall fattas varje vecka vore det otympligt att samla alla elever till varje möte. När ett problem uppstår i skolan kan det vara bra att kunna reagera snabbt.
- **Alla vill inte engagera sig för elevkåren dagligen**
Även om alla elever anser att elevkåren är viktigt så är det inte alla som vill engagera sig och försvara elevernas rättigheter personligen utan hellre deltar i sådant som andra ordnar. Alla har chans att välja sina representanter på årsmötet och bestämma om årets agenda och för vissa räcker det att få säga sitt då och där.

- **Alla elever gynnas av att en liten grupp gör jobbet**
Genom att tillsätta en elevkårsstyrelse har man en grupp personer som har som ansvarsuppgifter att vara insatt i beslutsfattandet i skolan, följa med olika processer och dagligen bevaka och försvara elevernas rättigheter. Om dessa uppgifter var ”allas ansvar” kan det hända att det slutligen blev ”ingens ansvar”.

Varför inte?

- **Det är odemokratiskt**
Man brukar säga att demokrati betyder folkstyre, så om man strävar efter en demokratisk skola och en demokratisk elevkår verkar det rätt odemokratiskt att en liten grupp personer fattar beslut å de andras vägnar. Man försöker ju motverka att lärarna fattar beslut för eleverna genom elevkårsverksamhet, och genom val av elevkårsstyrelse har man fallit i samma grop.
- **De andra eleverna fjärras från elevkårsverksamheten**
Om en grupp elever har hand om elevkårens alla uppgifter förutom en gång per år då det är årsmöte, är risken stor att de andra eleverna helt fjärras från elevkårsverksamheten och att elevkåren blir en benämning för Elevkårsstyrelsen.
- **Färre personer får mindre gjort**
Genom att välja en elevkårsstyrelse avsäger man 90% av eleverna allt ansvar från elevkårsverksamheten och gruppen som utgör elevkårsstyrelsen utför alla uppgifter. Om elevkårsverksamheten drevs av alla elever kunde man få mycket mer till stånd.

Elevkårsstyrelsens vara eller icke vara är inget lätt dilemma att lösa. Det finns klara utmaningar med att alla elever under hela året samlas för att fatta beslut, åtminstone i en skola med fler än 50 elever, men att välja en elevkårsstyrelse medför också flera problem. Nedan har vi listat alternativ till det traditionella sättet att organisera sig som elevkår, kanske kan de ge lösningen till ovanstående dilemma?

- **Veckomöten med hela skolan**
Hela skolan kan samlas varje vecka till en gemensam samling då olika grupper i skolan presenterar vad som hänt sedan sist. På så sätt får alla elever en chans att höra vad elevkårsstyrelsen gör och ges möjlighet att påverka det som sker. Samtidigt kan lärarkåren och rektorn redogöra för vad som är på gång just nu, vilka förändringar som håller på att ske eller beslut som måste fattas.
- **Öppna möten**
Elevkårsstyrelsens möten kan vara öppna för alla och möteskallelsen samt protokollet kan hängas upp på en anslagstavla för alla att ta del av.
- **Ta med en klasskompis till mötet**
Elevkårsstyrelsemedlemmarna kan uppmuntras att till varje möte ta med en klasskompis som deltar i mötet och ges möjlighet att uttala sig och påverka de beslut som fattas.
- **Kalla representanter från varje klass**
Kalla representanter från varje klass till ett större möte en gång i månaden för information och diskussion. Klassrepresentanternas uppgifter är att föra sin klass talan samt vidareförmedla information från elevkårsstyrelsen till sina klasskamrater.
- **Årsmöten fler än en gång per år**
Samla hela elevkåren till ett stormöte fler än en gång per år, mötet kan hållas var sjätte vecka istället för en gång om året.

- **Välj enbart ordförande och vice ordförande på årsmötet**
Istället för att välja en elevkårsstyrelse kan man välja 1-3 ordföranden som får i uppdrag att koordinera elevkårsarbetet och kalla till elevkårsmöten. Elevkårens möten kan sedan under året vara öppna för alla. Vem som ansvarar för ansvarsuppgifter så som att sekretera eller handha ekonomin kan man besluta om på de öppna elevkårsmötena.
- **Kämpa för att elevkårsengagemanget skall erkännas som kurs**
Genom att ge eleverna en kurs för långvarigt engagemang och elevkårsarbete, uppmuntrar skolan eleverna att aktivt delta.

Att fundera över:

I Storbritannien har det gjorts en undersökning om elevkårsstyrelserna och deras påverkningsmöjligheter. 96 % av rektorerna tyckte att elevkårsstyrelsen fungerade riktigt bra. Det samma tyckte 46 % av lärarna. Endast 7 % av eleverna höll med. Varför tror du att rektorerna och eleverna upplever det så olika? Vad kan man göra åt det?

Hur starta en elevkårsstyrelse?

I vissa skolor finns det ännu ingen elevkårsverksamhet. Här kommer några tips på hur man kan komma igång:

1. Man kan börja med att tala med andra elever i skolan och undersöka om det finns intresse för elevkårsverksamhet.
2. När du har hittat ett par andra entusiaster kan ni traska iväg till rektorn eller direktionen och föreslå att organiserad elevkårsverksamhet skall startas i er skola. Ger dessa klartecken är det bara att börja. Om direktionen, rektorn eller lärarkåren säger nej till förslaget finns det olika knep att ta till, beroende på läroanstalt:

- Går man i gymnasiet kan man använda sig av gymnasielagen där det står:

” § 31 Elevkår

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag har en elevkår som består av de studerande.

Elevkåren skall främja samarbetet mellan de studerande samt skolarbetet. Elevkåren för de studerandes talan i ärenden som avses i 27 §.

- Går man i en yrkesläroanstalt kan man vända sig till lagen om yrkesutbildning där det står:

”41§ Elevkår

Varje läroanstalt där det ordnas utbildning enligt denna lag har en elevkår som består av de studerande.

Elevkåren skall främja samarbetet mellan de studerande samt skolarbetet. Elevkåren för studerandes talan i ärenden som avses i 36 §.

- Som elev i den grundläggande utbildningen har man tyvärr inte lagstadgad rätt till en elevkårsstyrelse, men man kan alltid hänvisa till läroplanen där det på sammanlagt fjorton ställen står om vikten av demokrati i skolvardagen och i undervisningen. Vad är bättre än att få lära sig demokrati i skolvardagen genom att uppleva det på riktigt, genom elevkårsverksamhet? Om inte heller saklig diskussion hjälper för att övertyga rektor, lärarkår eller direktion om saken kan man använda andra metoder för att få sin vilja igenom. Olika påverkningsmetoder hittar du mera information om i detta kapitel.
- Som elev i en folkhögskola har man tyvärr inte heller en lagstadgad rätt till en elevkårsstyrelse. Också här kan man diskutera med rektor, direktion och lärarkår om elevernas rätt till en demokratisk utbildning. Om inte heller saklig diskussion hjälper för att övertyga om saken kan man använda andra metoder för att få sin vilja igenom. Olika påverkningsmetoder hittar du mera information om i detta kapitel.

3. Då man fått lov att sätta igång med elevkårsverksamheten skall man hålla ett årsmöte, eftersom elevkåren består av alla elever i skolan och beslut därmed skall fattas av alla elever. Årsmötet samlar alla skolans elever för att diskutera vad elevkåren skall syssla med under året och kanske välja personer som får i uppdrag att verkställa dessa beslut, en sk. elevkårsstyrelse. Mer om hur man ordnar årsmöte under 'Organisera dig' till vänster.

4. Sedan skall styrelsen hålla sitt allra första möte (det första mötet för en styrelse kallas det konstituerande mötet) och sedan rullar verksamheten förhoppningsvis igång. Eftersom styrelsen skall jobba ihop i ett helt år kan det vara bra att satsa på att lära känna varandra ordentligt. Under 'Jobba tillsammans' till vänster hittar du tips på olika lekar och övningar.

I början kan det vara trögt att få igång arbetet och verksamheten, men med mycket inspiration och tålamod går det nog bra. Under rubriken 'Organisera dig' hittar du mera info om ekonomi, mötesteknik och verksamhet.

Val av elevkårsstyrelse

En elevkårsstyrelse kan väljas på många olika sätt. Det allra viktigaste är att alla elever hörs i frågan och att styrelsen är representativ för hela skolan, det vill säga rymmer representanter för alla årskurser och kön.

- Elevkårsstyrelsen kan bildas av klassrepresentanter, det vill säga varje klass väljer genom röstning eller konsensus sin egen representant. Den här modellen gör kommunikationen mellan elevkårsstyrelsen och klasserna lätt och naturlig, men är lättare att genomföra i mindre skolor.
- Varje årskurs kan rösta fram en egen årskursrepresentant och dessa representanter bildar sedan elevkårsstyrelsen. Detta sätt passar bra också för en större skola.
- Hela skolan kan samlas till ett årsmöte för att rösta fram en elevkårsstyrelse. Då har alla skolans elever en röst och vem som helst kan ställa upp i valet. Det är dock viktigt att minnas att det för många elever kan kännas skrämmande att stiga upp inför hela skolan och tillkännage sin kandidatur. På årsmötet samlas alla skolans elever för att diskutera en hurudan skola man vill gå i, hur elevkåren borde förverkliga den visionen samt vem som konkret kommer att förverkliga årsmötets beslut. Man kan exempelvis göra upp en verksamhetsplan och budget samt välja en elevkårsstyrelse och elevkårens handledande lärare.

Oberoende av vilket tillvägagångssätt man väljer, är det viktigaste att valprocessen är transparent och att alla vet vad som händer och hur styrelsevalet fungerar. Ett bra sätt är att t.ex. be kandidaterna fylla i frågeformulär innan valet och hänga upp dessa på ett synligt ställe. Då vet alla vem som ställer upp och får dessutom veta deras åsikter i olika frågor. Ett annat sätt är att ha en debatt eller frågestund med kandidaterna innan valet. Det är viktigt att elevkårsstyrelsevalet inte bara blir ett popularitetsval, utan att kandidaternas kompetens och åsikter speglas i valresultatet.

Ansvarsfördelning inom elevkårsstyrelsen

När en elevkårsstyrelsen har valts är det viktigt att alla i styrelsen lär känna varandra och lär sig samarbeta och lita på varandra. Därför kan det vara bra att reservera tid i början för att bara prata, umgås och kanske leka några lekar ihop.

Sedan gäller det att komma igång med arbetet och för att det skall löpa smidigt måste man fördela både ansvaret och uppgifterna i styrelsen. Det finns alltid många olika sorters personer, personligheter och intressen i en styrelse och därför är det viktigt att ta vara på de olika förmågorna. Vissa är bra på datorer medan andra älskar att fixa fester; utnyttja varandras olika förmågor i elevkårsverksamheten.

Elevkårsstyrelsen har det övergripande ansvaret för många olika områden och det viktiga med ansvarsfördelningen är att alla känner sig bekväma med den och att den är anpassad till just er verksamhet. Man kan till exempel ha personer som ansvarar för kiosken, temadagar, internationellt samarbete, information, posten, biblioteket eller den maskerad man vill ordna. Vid varje möte får den ansvariga redogöra för sitt område och sedan kan styrelsen tillsammans planera nästa steg. Man kan även dela in styrelsen i grupper eller utskott som tillsammans har ett större ansvarsområde.

Nedan följer en lista på de vanligaste rollerna i en styrelse av något slag, men det finns förstås inget som säger att ni måste använda er av det här upplägget. Man kan också låta de olika uppgifterna rotera och turas om att ordföra möten och skriva protokoll.

Ordförande

I vissa elevkårer väljs elevkårsordföranden direkt av elevkåren medan andra elevkårsstyrelser väljer en ordförande inom sig. Ordföranden koordinerar verksamheten, sammankallar och leder mötena och är elevkårsstyrelsens ansikte både i och utanför skolan. Även om ordförande kan tyckas ha det största ansvaret vad gäller att samla och leda de andra så skall inte ordförandes åsikter väga tyngre än någon annans, utan denna skall främst göra sitt bästa för att de andra skall göra bra ifrån sig och samarbeta på bästa sätt.

Viceordförande

Viceordförande fungerar som är den som träder in i elevkårsordförandens ställe om denna har förhinder och den som fungerar som ordförandes högra hand. Har man valt en vice ordförande så har man en person som är beredd att ta lite mera ansvar än de andra; kom ihåg detta också då ordförande inte är sjuk!

Kassör

Kassören eller ekonomen sköter elevkårens ekonomi, har hand om kontanter, konto, sköter bokslut och bokför. Det här är en stor uppgift och därför är det viktigt att inte kassören lämnas ensam med hela ansvaret. Hela styrelsen ansvarar för elevkårens ekonomi! Mer om elevkårens ekonomi hittar du under 'Organisera dig' till vänster.

Sekreterare

Sekreteraren är den som skriver protokoll under mötena. Sekreteraren skriver också brev och utlåtanden och tar hand om elevkårens viktiga dokument.

De flesta skolor har dessutom andra organ och arbetsgrupper där elevkåren skall vara representerad. Det här lönar det sig att kolla upp med rektorn, för elever har en lagstadgad rätt att höras när beslut som gäller dem fattas. Sedan kan förstås elevkårsstyrelsen också ta initiativ till olika arbetsgrupper, till exempel matråd, miljögrupp, demokratigrupp och julfestkommitté.